

Visuellt berättande i moderna medier

Inledning

Syftet med den här studien är att granska bilders sammanhang och visuell kommunikation i dagens medier. För att undersöka detta använder studien en analys av två nyhetsinslag från SVT respektive TV4. Frågeställningen som analysen utgår från är följande: Hur använder SVT respektive TV4 bildberättande för att förmedla nyheter som handlar om terroristdåden i Stockholm 2017? Utifrån denna frågeställningen försöker sedan studien undersöka vilken roll teorier och metoder har för bildberättande i dagens medier.

Utöver detta görs också en jämförande studie mellan kvantitativa och kvalitativa metoder inom bildberättandet. Där jag analyserar mitt Instagram-konto och bilder från terroristdådet i Stockholm.

Studien är uppdelad i ett teoriavsnitt, där jag går igenom de teorier som är viktiga för visuellt berättande. Därefter de metoder som användes inom bildanalysen och vilka övriga metoder som kan vara lämpliga för andra studier inom visuell kommunikation. Avslutningsvis presenteras resultaten av de tre studierna samt en diskussion om bildens betydelse i moderna medier.

Teorier

Bildberättandet har fått en allt större del i dagens nyhetsrapportering. Det finns ett antal etablerade teorier inom visuellt berättande hävdar Nilsson (2015). De tre stora teorierna han nämner inom visuellt berättande är visual-framingteorin, visual gatekeepingteorin samt visuell nyhetsvärderingsteori.

Nyhetsvärderingsteorin används för att beskriva vad som blir nyheter och vilka faktorer som påverkar hur en nyhet blir till. Även hur nyheternas presenteras är intressant inom denna teorin (Nilsson, 2015). Denna teorin är därmed intressant för en studie som ska granska varför en nyhet blir till och om den är värd att använda bilder till. En mindre notis kan publiceras helt utan bilder medan ett större reportage kräver minst en bild. Nyhetsvärderingen kan avgöras av hur bra bilden är.

Visual gatekeepingteorin handlar om de ”grindar” som varje nyhet går igenom innan den slutligen presenteras. Inom bildberättande blir denna teori intressant när medierna väljer ut vilka bilder som ska presenteras. Den teorin skulle kunna vara lämplig om studien hade granskat valet av bilder i varje nyhetsinslag, och jämföra det med urvalet av andra bilder.

Berglez (2015) hävdar att medierna är del av att skapa en gemensam värld för alla och för att sprida en global journalistik. Den globala journalistiken skapas genom sociala medier, som till exempel Twitter och Facebook, men också genom de traditionella medierna. I världen används CNN, BBC och Al Jazeera. I Sverige är de största tv-stationerna SVT och TV4 som granskas längre ned.

Den sista teorin som också den här studien främst grundar sig i är visual framingteorin, som också på svenska kallas gestaltningsteorin. Denna teorin handlar dels om hur förhandsbestämda normer avgör hur konsumenten tolkar en nyhet eller en bild. Nilsson (2015) lyfter fram att gestaltningsteorin handlar om hur människor förstår sin omgivning. Denna teorin valdes för att förstå hur medborgarna ser på mediernas rapportering utifrån sina egna erfarenheter. Gestaltningsteorin handlar därmed om hur människor ramar in sin tolkning utifrån sina egna erfarenheter. Nilsson (2015) nämner också den visuella gestaltningen som berättar hur nyhetsbilden kan förstärka ideologiska budskap. ”Nyhetsbilden som ögonvittnesrapport fyller en viktig roll i den redaktionella processen” (Nilsson, 2015, s285). Bilder kan därmed tolkas som en viktig faktor för nyhetsvärdering. En nyhet utan bild kan locka till mindre läsning till skillnad mot bildrika nyheter.

Semiotiken hänger nära ihop med bildanalysen och den retoriska analysen. Semiotik är det grekiska ordet för teckenlära (Nilsson, 2015). Bildjournalistiken kan genom semiotiken tolkas hur bilden eller fungerar som en symbol eller ett tecken. Bilden kan därmed tolkas genom teorier om semiotik. Som exempel ges terroristdådet den 11 september i World Trade Center. Idag skulle en bild från de händelserna kunna tolkas som en synonym till terrorism.

Metod

Inom analysen av digitala bilder finns det flera lämpliga metoder. Eliasson (2013) menar att en kvantitativ metod är lämplig när studien går ut på att undersöka siffror eller en större mängd information. Inom analyser av visuellt berättande skulle en kvantitativ metod kunna vara lämplig när forskaren undersöker antalet klippningar i en videosekvens eller hur ofta förekommande vissa bilder är. Den skulle även kunna vara lämplig när undersökningen går ut på att se hur bilder på

webben är länkade till varandra. En nackdel med en kvantitativ metod är att den inte tar fram detaljer eller kvalitén i bilder eller andra medier den används till.

För att genomföra en kvantitativ analys av sin egen webbsida är ett lämpligt verktyg Google Analytics. Nackdelen med Analytics är att enbart kan användas på en egen webbsida och inte på andras företags domäner. Därför har den andra studien använt sig av verktyget SimplyMeasured som är speciellt anpassat för att analysera data på Instagram. Verktyget tillämpades på Instagram-kontot @realassar03 (<http://www.instagram.com/realassar03/>).

För att sammanställa resultat kan SPSS eller Excel användas (Eliasson, 2015). Det resultat som SimplyMeasured togs fram sammanställdes sedan med hjälp av Microsoft Excel. Den metodkritik som kan riktas mot studie två är främst den låga aktiviteten på det valda Instagram-kontot. Kvantitativa metoder bygger på att mäta siffror poängterar Eliasson (2015). I dessa fall kan det även gå att kombinera olika metoder för att skapa nya frågor och ta fram andra resultat. När flera olika metoder kombineras kallas det triangulering (Eliasson, 2015).

De andra metoderna är de kvalitativa metoderna, som till exempel diskursanalys, semiotisk analys eller en retorisk analys. Kvalitativa studier fungerar bättre när studien går ut på att undersöka kvalitén eller djupet i de olika bilderna och vad de skall förmedla. Vid tillexempel en bildanalys kan det vara intressant att granska bilder på djupet och dess budskap. Två viktiga begrepp inom bildanalys är konnotation och denotation. Denotationen beskriver det som bilder visar. Konnotation visar bildens dolda budskap, det vill säga vilket budskap bilden vill förmedla.

För att genomföra den tredje studien användes en kvalitativ metod i form av en nyhetsvärderingsanalys av bilder som publicerats i sociala medier efter terrordåden i Stockholm. Med hjälp av hashtagen OpenStockholm identifierades ett fåtal bilder för analys. Datumen avgränsades till dagarna precis efter terroristdådet. Användaren @gunnarlind (<https://twitter.com/GunnarLind/status/851879329206325248>) publicerade en bild på ett betonglejon med blommor. Detsamma gäller användaren @cinni76 (<https://twitter.com/cinni76/status/851744321271463936>).

Det finns flera lämpliga metoder att använda som tillexempel semiotisk analys. Semiotik handlar om hur olika tecken kan tolkas (Vigsø, 2010). Semiotiken och retoriken som tas upp senare kan samverka för att skapa nya samband. Även diskursanalys kan användas inom bilder. Diskurser används för att förstå maktrelationer och hur berättelser konstrueras (Phillips & Winter Jørgensen,

2010). Diskursanalys kan därför användas när bilder som rör stora politiska ledare eller andra personer med makt skall granskas.

Fogde (2010) poängterar att bilder består av varje människas förbestämda värderingar och symboler och detta är alltid viktigt att tänka på vid en bildanalys. Speciellt den konnotativa analysen lägger extra vikt vid varje individs egna tankar och fördomar.

I den första bildanalysen användes en retorisk analys, som också är en kvalitativ metod. Retoriken går ut att övertyga mottagaren med olika argument, som till exempel pathos, logos och ethos (Vigsø, 2010). Denna metod passar för att undersöka hur medierna försöker övertyga tittaren. Det främsta argumentet som kan vara intressant är pathos som bygger på känslor (Vigsø, 2010).

De två nyhetsinslag som undersöktes i studien var följande (TV4, 2017-04-07, *Terroråd i Stockholm*) <https://www.tv4play.se/program/nyheterna/3888724> och (SVT, 2017-04-07, *Detta vet vi om attacken*) <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/detta-vet-vi>. De bilder som analyserades var enbart rörliga videosekvenser precis när terroristdåden i Stockholm hade inträffat.

Analyser och resultat

I studien som genomfördes analyserades ett inslag från SVT respektive TV4. Reportaget i SVT visar många gråa dystra bilder från Stockholm. I reportaget intervjuas mest vanliga medborgare. TV4s rapportering skiljer sig genom att låta experter komma till tals. I SVTs video finns även ett stycke dyster musik som sätter känsla på bilden. TV4s reportage visar flera människor som är på flykt eller vandrar likt nomader.

Granskningen gick ut på att göra en retorisk analys. Därför har studien främst fokuserat på hur medierna försöker övertyga mediekonsumenten om budskapen. Vigsø, (2010) lyfter fram att retoriken inom visuell kommunikation består av ett samspel mellan bildkomposition, ljud och språk. Som den dystra musiken i SVTs inslag, tillsammans med bildvalen försöker skapa känslan av sorg. En grå dyster bild med en flagga på halv stång visas mot slutet för att markera dödsfall. Klippet avslutas med människor som placerar blommor vid ett staket. En nalle vid ett brinnande ljus visas för att hedra dödsoffren. De färgstarka blommorna skapar en kontrast till de tidigare grå bilderna.

TV4 bygger mer spänning i sin sändning, genom snabbare klipp och bilder som visar mer rörelse. Experter på området får uttala sig. I TV4 sändning visas inte lika mycket bilder på blommor och med starka färger. TV4 använder också bilder tagna med mobilkameror i sin sändning.

En konnotativ analys av dessa reportage visar en stad under attack. Bilderna i TV4 sändning visar mer förstörda byggnader. Det kan visa på en plats som har utsått mycket lidande. Människor på flykt kan liknas med människor i andra delar av världen som flyr från en naturkatastrof.

SVTs berättarteknik börjar med de gråa dystra bilderna till dem sista som är fyllda med färg. Det här kan vara en stege från det hemska som har hänt till att vi reser oss tillsammans för en bättre framtid.

Den andra studien jämförde bilderna och texter på Instagram-kontot @realassar03. Med hjälp av SimplyMeasured tog statistik fram från kontot. Statistiken visade bland annat hur kontots bildberättande har förändrats under de senaste månaderna. De senast publicerade bilderna visade att de mest förekommande begreppen just nu var bland annat journalistik, C-uppsats och kurslitteratur. En månad tidigare var vanligare teman semester, jobb och musik.

Den sista studien undersökte, med hjälp av en kvalitativ metod i form av en nyhetsvärderingsanalys, hur bilder i sociala medier gestaltades. De bilder som granskades visade mycket blommor över Stockholms gator. Nyhetsvärderingsteorin går ut på vad som blir nyheter bland annat genom sensationer och oväntade händelser menar Ghersetti (2012). Terroristdådet i Stockholm blev känt efteråt för att ha skapat en stor gemenskap och sammanhållning bland det svenska folket vilket de bilder som analyserats bekräftar.

Diskussion

SVT och TV4 är Sveriges största TV-kanaler och har från början arbetat med att förmedla bilder. Även de vanliga tidningarna grundar mycket av sin rapportering med hjälp av bilder. På webben är konkurrensen av konsumenter större. Vanligtvis spenderar läsaren cirka fyra sekunder innan den väljer om den ska gå vidare. Statisk text kommer troligtvis locka mindre läsare än en blogg som har rikt med bildinnehåll.

På användningen av kvantitativ metod på Instagram visades diagram och återkommande teman över längre tider. Poängen med en kvantitativ metod är att resultatet blir i stort sätt det samma

oavsett vilka verktyg som användes. En kontroll av detta gjorde med hjälp av ett annat verktyg Union Metrics. Precis som med SimplyMeasured tar den fram liknande statistik där den lyfter fram förekommande ord som journalistik och fake news som vanliga teman på det valda kontot.

Idag finns flera nya sociala medier som bygger sin plattform på bilder. Främst tjänster som Instagram, Flickr och Snapchat bygger sin förmedling enbart genom bilder. De flesta tidningar och mediehus har börjat se fördelarna med egna Instagram-konton där de kan publicera bilder istället för text. Nackdelar som kan uppstå med dessa medier är till exempel med Snapchat där bilder enbart visas en kort stund och senare försvinner för alltid och inte går att hitta igen. Därmed blir det svårare att göra en liknande kvantitativ analys av ett Snapchat-konto istället för det Instagram-konto som undersöktes.

Med teknikens utveckling har det också blivit enklare för medborgare att delta i nyhetsrapporteringen genom tjänster som Instagram, Facebook och Youtube. Med mobilkameror kan medborgarna ta egna bilder och göra egna filmer för publicering. Som Berglez (2015) lyfter fram i sitt kapitel är sociala medier som Twitter, med och skapar en global journalistik. Med internet har världen blivit mer gränsöverskridande och därför bör journalister arbeta internationellt. Bildernas roll och betydelse kan bli allt viktigare för att sticka ut i den stora mängden information som finns tillgänglig på internet (Berglez, 2015).

Den sista studien som undersökte kvalitativa bilder i sociala medier skiljer sig från den kvantitativa, dels genom att det blir enklare att ta fram bildens budskap till skillnad från den kvantitativa analysen på Instagram som tog fram hur vanligt förekommande vissa teman var. Den sista analysen visade som hur bilderna följer upp dagordningsteorin. Den teorin handlar om hur medierna skapar bilden av samhället (Shehata, 2015). Medierna har redan rapporterat av en sammanhållning efter terroristdåden och därmed följer alla människor med genom sina egna bilder. För att återkoppla till den kvantitativa analysen visar istället den kvalitativa metoden ett mindre urval men istället kan undersöka ett fenomen på djupet. Därför kan det bli värt att genom en metodtriangulering, först genomföra en kvantitativ analys för att hitta ett vanligt förekommande tema, som exemplet med Instagram var för nuvarande journalistik ett vanligt diskussionsämne på det kontot. Därefter kan genom en kvalitativ metod, som gjordes med exemplet på Twitter, göra en djupare analys av just vad journalistiken är på det kontot. Eller likadant på den kvalitativa analysen av terroristdådet i Stockholm. Där skulle en kvantitativ metod ta fram hur vanligt förekommande vissa sorters bilder

är i hashtagen OpenStockholm, som då det exempel som gjorts med bilder som visar gemenskapen efteråt.

Som nämnt i teorier om semiotik kan bilder bli symboler med en förbestämd betydelse. Bilder från ovanstående studie om terrordådet i Stockholm kan få en semiotisk betydelse. En bild på en polisbil fylld med blommor på Drottninggatan blir en symbol för kärleken som sprids efter dådet. Detsamma gäller bilder på lastbilen när den precis har kört in i varuhuset. En sådan bild kommer också bli en symbol för terrordådet i Stockholm. De här symbolerna skulle sedan kunna tolkas med hjälp av en semiotisk analys (Vigsø, 2010).

Just bilderna verkar ha en starkare symbolisk betydelse än texter. Bilden gestaltar verkligheten på ett annat sätt en texternas gör. Medierna håller redan på att bli mer digitala och det kan i framtiden troligtvis fortsätta digitaliseras. Internet bestod från början enbart statisk text och epost, men utvecklades under de första årtionden till att leverera mer information än enbart text, dels genom datorspel men också genom utvecklingen av World wide web som gjorde internet tillgängligt för allmänheten (Weibull & Wadbring, 2014). Medierna fanns från början inte med på internet men har sedan flyttat över sin verksamhet dit där också konkurrensen om konsumenter är högre. Det kan därmed antas att bilden kommer få en större roll för att locka till läsning.

Referenser

- Berglez, P. (2015) Den globala journalistiken. I M. Karlsson & J. Strömbeck (Red.) *Handbok i journalistikforskning*. (s. 463-480). Lund: Studentlitteratur.
- Eliasson, A. (2013). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Fogde, M. (2010). Bildanalys. I M. Ekström & L. Larsson (Red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. (s. 179-191). Lund: Studentlitteratur.
- Ghersetti, M. (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. I L. Nord & J. Strömbäck (red.). *Medierna och demokratin*. (s. 205-232). Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, M. (2015). Bildjournalistikens innehåll. I M. Karlsson & J. Strömbäck (Red.) *Handbok i journalistikforskning*. (s. 283-297). Lund: Studentlitteratur.
- Phillips, L. & Winther Jørgensen, M. (2010). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Shehata, A. (2015). Medierna och makten över publiken. I M. Karlsson & J. Strömbäck (Red.) *Handbok i journalistikforskning*. (s 353-372). Lund: Studentlitteratur.
- Shehata, A. (2012). Medierna och makten över publiken. I L. Nord & J. Strömbäck (Red.) *Medierna och demokratin*. (s 317-344). Lund: Studentlitteratur.
- Vigsø, O. (2010). Retorisk analys. I M. Ekström & L. Larsson (Red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. (s. 215- 241). Lund: Studentlitteratur.
- Weibull, L. & Wadbring, I. (2014). *Massmedier Nya villkor för press radio och tv i det digitala medielandskapet*. Stockholm: Ekerlids.